

Janikovszky Éva

Aranysző

MÓRA

Janikovszky Éva

Aranyeső

Móra Könyvkiadó

1.

- Burián! Leveled jött! - kiáltotta Mari, ahogy rápillantott a géppel írott címzésre.

- Itt tessék aláírni - nyújtotta a postás a kertkapuból az agyonfarigcsált tintaceruzát -, ajánlott.

- Majd a címzett aláírja. - Mari begyűrte napszíta, kockás blúzat a halásznadrág korcába, és a gereblyére támaszkodva végigmérte az új postást. Sosem látta még a Tátika utcában.

A kertben kotkodácsolva csipegettek a tyúkok, a cseresznye-fa pirosuló ágai között darazsak cikáztak.

A házban senki sem moccant.

- Burii-án! - ismételte Mari, szándékosan elnyújtva a kiáltást.

Egyetlen alkalmat sem szalasztott el, hogy vezetéknevén szólíthassa hűgát. Kimondhatatlanul bosszantotta az az i betű, amely egy szórakozott írnok ajándékaként csúszott be Ágnes születési anyakönyvi kivonatába. Az egész család - mint ezt a negyedíziglen megőrzött iratok bizonyítják - Burján névre hallgatott. Az ükapának, Burján Neytusz fazekasmesternek - született Balassagyarmaton, 1823-ban - megfelelt a j betű, mint ahogy megfelelt apának, anyának és Marinak is. Csak Ágnesnek nem. Burián Ágnes, mióta csak megtanulta leírni a nevét, makacsul ragaszkodott a maga i betűjéhez.

- Burii-án! Már jön - szólt oda Mari a postásnak, aki a kerítésnek támaszkodva az utca végén zöldellő lucernás felé bámult.

Mint aki sosem járt Csillaghegyen.

Ágnes a konyhából szaladt elő, kezét a kötényébe törölgetve. A reggeli edényt mosogatta éppen.

- Levél?

- Itt tessék aláírni - mondta a postás, felriadva békés szemlélődéséből.

Mari végighúzta a gereblyét a szélső ágyáson, mint akinek semmi köze a dologhoz, de fél szemmel hűgát nézte, aki pirosra gyúlt arccal aláírkantotta az átvételi elismervényt, majd fel tépte a kapocccsal összefűzött, hivatalos írást. Egy pillanat alatt végigfutott rajta: „Sajnálattal értesítjük, hogy a szükséges pontszámot nem érte el...” Köténye zsebébe gyűrte a papirost.

Mari nem állta meg szó nélkül.

- Egyetem? - kérdezte, és fölegyenesedett.

Ágnes bólintott.

- Az... - Már indult is vissza a konyhába, félvállról vetette oda: - Nem vettek föl.

Mari egy pillanatig hűga után bámult, aztán folytatta a gyomlálást. Ezen a héten a délutáni műszakban dolgozott, ilyenkor szívesen pepecselt a kertben. Fűrgén járt a keze, könnyedén hajlongott, s közben fűtyörészett: „Így élni oly jó...”

Az éles fűttyszó bevágódott a konyhaablakon.

Ágnes gépiesen törülgette a piros pöttyös bögréket és kistányérokat. Mari most boldog. Madarat lehetne fogatni vele. „Fellebbezésnek helye nincs. Budapest, 1961. július...”

Az utolsó bögrét is feltette már a konyhaszekrény üveges polcára, mikor az első könny végiggördült az arcán. Úgy megijedt az arcába csurgó langyos, sós víztől, mint aki észre sem vette, hogy megsebesült, s hamarabb látja meg a vért, mintsem a fájdalommal érezné. Iszonyúan megsajnálta magát.

A konyharuhát az ablakpárkányra hajította, lerántotta hajjáról a fakópiros fejkendőt - anya ragaszkodott hozzá, hogy a konyhában mindig bekösse a fejét -, és könyökével belökte a szobaajtót.

- Mi történt? - riadt föl Dédike a zajra.

Nyilván elszunyókálhatott az ócska hintaszékben, mely most kajánul ringatta előre-hátra, hogy még az újság is lecsúszott a térdéről. Mintha bizony Dédike valaha is olvasna újságot! De azért elsőnek csap le rá minden reggel, beviszi a szobába, aztán

elalszik mellette. Ha rányitnak, akkor gyorsan a kezébe kapja, forgatja, hajtogatja, zizegteti a papírt, hogy hallani is rossz.

Ágnes nem válaszolt, kivágta a szekrényajtót, és öltözködni kezdett. Hadd fütyörésszen Mari, hadd zörögjön Dédike az újságpapírral... bemegy a városba. Mára ugyan nem beszélt meg semmit a lányokkal, de most egy percig sem tudna itthon maradni. Inkább egyedül csavarog odabenn.

A hintaszék megállt, Dédike fekete harisnyás pipaszárlába végre földet ért, és a papucs után tapogatózott.

- Hova kell menned már megint? - kérdezte kapkodó dédunokáját.

- Bemegyek a városba... - hangzott a kelletlen válasz a szekrényajtó mögül.

- Folyton csak a város! Anyád azt mondta, hogy ma itthon ebédelsz. Töltött paprika van.

- Nem ebédelek itthon. Egyáltalán sehol sem ebédelek. Kisebb gondom is nagyobb annál, mint hogy folyton az evésen járjon az eszem!

Dédike elérte a célzást. Az újságpapír sértetlen zörrent az ölén.

- Csókolom! - hangzott az ajtóból valamivel szelídebben. - Öt óra körül itthon leszek.

Mire Dédike kicsoszogott a konyhába, Ágnes mögött már a nyikorgó kertkapu is becsapódott.

- Hát ebbe mi ütött megint? - fordult az öregasszony Marihoz, s fejével a kertkapu felé intett. - Összevesztetek?

- Dehogyan veszünk! - vonogatta a vállát Mari. Felegyenesegett az ágyásokból, derekát hajlítgatta előre-hátra. - Bal lábbal kelt föl a kisasszony.

- Látom én, hogy valami baj van - csökönyösködött az öregasszony. - Biztosan megint belekötöttél!

- Nagyon jó! - csattant fel Mari. - Még majd annak is én leszek az oka, hogy nem vették föl az egyetemre! Tanult volna jobban!

- Nem vették föl? - kapta föl a fejét Dédike. - Honnan tudod?
- Most jött az értesítés... - mondta Mari jóval csöndesebben.
Halásznadrágja zsebéből cigarettát vett elő, rágyújtott. Látszott rajta, hogy szívesen beszélgetne Ágnesről, még Dédikével is. Jobb híján. - Azért még nem kell a Dunába ugrania - folytatta a füstöt eregetve -, majd elmegy dolgozni. Más is dolgozik. Én tizenhat éves korom óta dolgozom.

Dédike gondolatai azonban másutt jártak.

- Szegényke... - ismételte - szegényke.

- Mért szegényke? Én hat éve a gép mellett állok.

- Az sincs rendben - mondta Dédike. - De ti nem hallgattok rám. A lánynak otthon a helye, eleget mondtam apádnak. Csak-hogy az még anyádat sem tudta eltartani tisztességgel, nemhogy a két lányát. Minek az ilyennek család? Az én drága uram ugyan nem hagyta volna, hogy eljárjak dolgozni...

- Inkább beleszakadt egymaga a munkába, és itthagya Dédikét négy kicsi gyerekkel. Az jobb volt?

- Isten úgy akarta - sóhajtott Dédike, és megigazította soványka kontyát. - Hanem ha anyád annak idején rám hallgat, és hozzámege a Barna úrhoz...

Mari elnevette magát.

- Az ég szerelmére, Dédike, a Barna úr nem anyát, hanem nagyanyát akarta annak idején feleségül venni!

Az öregasszony zavartan köhécsejt.

- Mindegy az. Azért anyád is csinálhatott volna jobb partit, amilyen szép lány volt.

- Apánál jobb embert nem talált volna, tessék elhinni. Miért akar Dédike folyton belekötni apába? Dolgozik, szépen keres, felnevelt, iskoláztatott két gyereket, mi kell még? Öt felnőtt embert csak nem tarthat el egymaga!

- Azért zargatott el téged is már tizenhat éves korodban a gyárba!

Mari most már igazán megdühödött.

– Engem nem zargatott senki, én magamtól mentem! Nem volt kedvem tanulni, hát elmentem dolgozni. Hat év alatt összehoztam a kelengyémet meg egy szobabútor árát! Nem kell mindenkinek iskolába járni.

– No látod! – bólogatott Dédike. – Neked nem volt kedved tanulni, Ágneskének meg volt. Mégis folyton irigykedsz arra a szegény lányra...

Azzal becsoszogott a konyhába, hogy odategye melegedni a töltött paprikát.

Marinak a szája is tátva maradt a csodálkozástól. Pedig már megszokhatta volna, hogy az öregasszony addig csűri-csavarja a szót, amíg jól be nem olvashat az embernek. Még hogy ő irigykedik Ágnesre!

Nagy ívben dobta el a cigarettacsikket, s nézte, ahogy a csirkék hanyatt-homlok utánavetik magukat. A kopasz nyakú volt a legfürgébb, de alighogy hozzákapott a csőrével, máris visszahőkölt. Csak éppen azt nem mondta, hogy „pfuj”.

A többi csirke részvétlenül figyelte a kudarcba fulladt győzelmet, s tovább csipegetett a fűben. Mari megborzongott. Szegény kis kopasz nyakú!

2.

A csillaghegyi állomáson csak egy percre áll a HÉV. Ilyenkor, délelőtt még talán annyi ideig sem. Az a néhány utas, aki Szentendre felől érkezik, fürgén leszáll, míg a Pestre készülők felkapaszkodnak, a forgalmista szalutál, s már indul is a kis mozdony.

A munkába igyekvők már kora reggel bementek a városba, a délelőtti órákban csak ráérős emberek utaznak. Nem idegeskednek, nem nézik folyton az órájukat, ha néhány percet veszt a vonaton; újságot lapozgatnak, bóbiskolnak, látszik rajtuk, hogy nem sietős a dolguk.

A második kocsi a nem dohányzók számára van fenntartva.

Mindössze nyolcan ülnek benne, s mintha csak összebeszéltek volna, valamennyien az ablak mellett, a menetiránnyal szemben. Még szerencse, hogy éppen nyolc ilyen hely van a kocsiban.

A kilencedik utas kint áll az üres peronon, látszólag eszébe se jut, hogy le is ülhetne. Burián Ágnes megszokta már ezt a helyet a hátsó peronon, közvetlenül a bal oldali ajtó mellett. Itt szorongott négy éven át minden reggel, hóna alatt iskolatáskával, kezében nyitott tankönyvvvel. Sehol sem tudott olyan elmerülten és figyelmesen tanulni, mint a HÉV-en. A zsúfolt, zajos peron sarkába húzódva úgy fogott a feje, hogy többnyire itt világosodott meg előtte az, amit előző délután értetlenül magolt. Húsz perc alatt, Csillaghegytől az Árpád hídig. Négy éven át, szeptembertől júniusig úgy tette meg ezt a mindennapos utat, oda-vissza, hogy szinte ki sem pillantott az ablakon.

Most már kinézhet. Semmi dolga.

Éppen hat hete, hogy letette a konyhaasztal kék kockás, viaszosvászon terítőjére az érettségi bizonyítványt. Előbb apa olvasta végig, aztán odaadta anyának, aki már szaladt is vele Dé-

dike hintaszékéhez, és meglobogtatva a papírt, az öregasszony fülébe kiáltotta: „Ágneske érettségi bizonyítványa!” Dédike persze sírva fakadt. „Szentséges Szűzanyám – motyogta, és reszkett az álla. – Az Ágneske... szentséges Szűzanyám...” Mari csak egy pillantást vetett a papírra, azt is csak udvariasságból. „Na bumm, leérettségizett!” – Ezt gondolhatta, de nem szólt egy szót sem. Apa rágyújtott, kezében megremegett a gyufa. „No, nézzük csak – nyúlt újra a bizonyítvány után. – Aztán remélem, ezzel fölvesznek az egyetemre.” „Képes összegyűrni!” – kiáltott rá anya boldog izgalmban. „Szentséges Szűzanyám...” – hüppögte Dédike, és föltápáskodott a nyikorgó hintaszékből. „Csak tudnám, hogy most mért jajgat – dörmögte apa ingerülten. – Mert jól érett a dédunokája?”

Ő meg csak állt előttük, fehér blúzban és sötétkék szoknyában, izmai még görcsösen feszültek, de feje már üres volt és könnyű. „Pihend ki magad, kislányom” – simogatta meg a haját anya.

Az első pillanat, hogy valami megkönnyebbülést érzett, az volt, amikor kibújt a magas sarkú cipőjéből. Azóta pihen. Vakációjik.

Talán ez volt a baj. Apa morgott is eleget, hogy mért nem tanul, de anya és Dédike mindig védelmébe vette: mit hajtja azt a kislányt, már csupa csont és bőr. Ha komolyabban készül a felvételire, biztosan sikerült volna. De Kornél is azt mondta, hogy biztosra mehet: KISZ-tag*, jól érett, munkásszármazású...

Nem mutatja meg apáéknak az egyetemi értesítést. Annyi mindenkit visszautasítanak! Ismer olyat, aki kitűnően érett, és olyat is, aki a legmagasabb pontszámot érte el, mégsem vették föl. Mit kell azt tudni, hogy a felvételin nem felelt meg? Nem vették föl, és kész.

* Kommunista Ifjúsági Szövetség, 1957–1989 között működő politikai ifjúsági szervezet.

Esetleg jövőre újra megpróbálhatja. Egyévi gyakorlati munka, az sokat számít. Meg kell gondolni.

Addig vakációzhat tovább. Fura dolog, de a semmittevésbe is bele kell szokni. Érettségi óta minduntalan azon kapja magát, hogy orosz szavakat ragoz és matektételeket ismétel. Szinte zargatnia kell a gondolatait, hogy szálljanak már messzebb, el az iskolától, ki a nagyvilágba.

Úgy jár velük, mint Hornyák bácsiék tavaly a szelídített mókusaikkal. Hiába engedték őket szabadon, alig ugrándoztak pár percig a kertben, máris bent hintáztak újra a nyitott kalitkában.

A mókusoknak talán ugyanazt a biztos fogózkodót jelentette a kalitka, mint neki a gimnázium. Hányszor mondták neki, hogy: „Majd visszasírod te még az iskolát! Addig van jó dolgod, amíg tanulsz!” Nem, nem a tanulást sírta vissza. Az odatartozását.

Azóta csak teng-leng. Úgy él, mint egy vasúti váróteremben, ahol minden csak átmeneti, még a várakozás is. Az egyetemet várta.

Kornél gyakran mondogatta: „Majd ha te is egyetemre jársz...” S őelőtte mindig ugyanaz a kép jelent meg – ki tudja, hol láthatta: filmen, vagy valamelyik képeslapban? –, s a felvételi vizsga zajos nyüzsgése sem homályosította el a derűs nyugalmat árasztó képet. Az egyetem: napsütötte, fehér oszlopos csarnok, tele nyúlánk, okos pillantású fiúkkal és lányokkal.

Hát nem fog egyetemre járni.

A lányok abban a fehér oszlopos csarnokban fesztelenül vitatkoznak a fiúkkal, könyveket tartanak a kezükben – mint más a retikült –, és érdeklődve hajolnak egy-egy jegyzet fölé.

Nem fog egyetemre járni.

Kornél otthonosan mozog abban a fehér oszlopos csarnokban. Egyik csoporttól a másikhoz megy, csak néhány szót szól, és a lányok rámosolyognak. Kornél sosem nevet a saját tréfáin, csak olyan mellékesen szellemes, mintha észre sem venné. Ha

mesél valamit – Kornél utánozhatatlanul könnyed és kedves! –, megfogja a lányok karját, de nem tolakodóan, hanem olyan magától értetődően, hogy senkinek sem jut eszébe elhúzódni tőle. Azok a lányok sem húzódnak el...

– Rómaifürdő! – kiáltotta a kalauz, és Ágnes elfordult az ablaktól.

Itt dolgozott anya kilenc éven át. Tavaly helyezték át az Árpád strandra, mert a Rómainak megszökött a vize. Dédike jajgatott, mikor megtudta, és egyre azt hajtogatta, hogy ez is az atom miatt van.

Ezt is elmesélte Kornélnek azon a vasárnapon, amikor együtt jöttek be a strandról a városba. Ő aznap annyit beszélt, hogy Kornél szinte szóhoz sem jutott. Boldoggá tette, hogy a fiú ott áll mellette a HÉV-en, hogy megmutathatja neki, hol dolgozik Mari, apa és anya, és melyik házban született ő, hol laktak, mikor még nagymamáék is éltek. Mert az ő egész életrajza belefér ebbe az útszakaszba: Csillaghegytől az Árpád hídig. Sokszor gondolt már erre, de először mondta ki.

Kornél egy ideig türelmesen hallgatta a Burján család történetét, aztán megjelent a szája szögletében az a kaján kis ránc, ami mindig egy csípős megjegyzés előfutára volt, s azt mondta: „Hallod, ez legalább olyan izgalmas, mint a Csömöri úttól a Filatorigáig.” Ő nem értette, hogy mit akar ezzel mondani, s Kornél, látva értetlenségét, türelmetlenül hozzátette: „Hát az *Így írtok* tire gondolok, emlékszel, ez a Verne címe.” „Ja persze!” – mondta ő, és nevetett, pedig fogalma sem volt róla, hogy miről van szó. Nevetett, de azért maradt egy kis túske a szívében. Nem tudta, mire céloz Kornél, de úgy érezte, hogy a Filatorigáttal megsértette őt és apát és anyát. Mindnyájukat.

Pedig Kornél megértette, hogy mit akart ő mondani azzal, hogy az életrajza Csillaghegytől az Árpád hídig tart. Mikor kikanyarodtak a Dunához, megszorította a kezét, és rámosolygott. „Előre az Árpád hídtól a Margit hídig!” Mert Kornél már

ilyen, akkor is gúnyolódik, amikor komoly dolgokról van szó. Más talán azt mondta volna a helyében, hogy ami szépet és jót vár az élettől, annak mind az Árpád hídon túl kell történnie. Benn, a városban.

Burián Ágnesnek mindig gyorsabban vert a szíve, valahányszor a Tímár utcai megálló után, a Vízművek elkerített fái mögül elébe bukkant a Margit híd és a Parlament képe.

Ma keserű megbántottsággal nézte a város képeslaparcát. Becsapta, gyalázatosan becsapta. Nem fog egyetemre járni.

A pesti oldal bérházai ernyedten sütkéreztek a délelőtti napfényben. Mintha ma nem álltak volna olyan katonás rendben, mint máskor. A Dunán egy fürge kis gőzös dohogott, a híd előtt öblös hangon dudált.

Budapest mosolygott Burián Ágnes bánatán.

– Margit híd! Végállomás! – kiáltotta be a kalauz.